

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 17.7.2006
COM(2006) 399 galīgā redakcija

2006/0135 (CNS)

Priekšlikums

PADOMES REGULA

**ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2201/2003 attiecībā uz jurisdikciju laulības lietās un ievieš
noteikumus par šajās lietās piemērojamām tiesībām**

(iesniegusi Komisija)

{SEC(2006) 949}
{SEC(2006) 950}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1) PRIEKŠLIKUMA PAMATOJUMS UN MĒRĶI

Amsterdamas Līgums nosaka mērķi pakāpeniski izveidot kopīgu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, cita starpā pieņemot pasākumus attiecībā uz tiesisko sadarbību civillietās. Saskaņā ar EK Līguma 65. pantu Kopiena pieņem pasākumus tiesu iestāžu sadarbībai pārrobežu civillietās, ciktāl tas vajadzīgs iekšējā tirgus pienācīgas darbības nodrošināšanai. Līguma 65. panta b) apakšpunktā īpaši norādīta „saderības veicināšana noteikumos, ko dalībvalstis piemēro attiecībā uz tiesību normu kolīzijām un jurisdikcijas konfliktiem.”

Tiesību kolīziju normu saskaņošana veicina spriedumu savstarpējo atzīšanu. Tas, ka dalībvalstu tiesas piemēro vienādas kolīziju normas, lai noteiktu konkrētajai situācijai piemērojamās tiesības, veicina savstarpējo uzticību saistībā ar citu dalībvalstu pieņemtajiem tiesu lēmumiem.¹

Eiropadome jautājumam par šķiršanās lietām piemērojamām tiesībām ir pievērsusies divreiz. Eiropadome Vīnē 1998. gadā noteica, ka laulības šķiršanai piemērojama tiesību instrumenta radīšanas iespēja jāapsver piecu gadu laikā pēc Amsterdamas līguma spēkā stāšanās² Vēlāk Eiropadome 2004. gada novembrī aicināja Komisiju 2005. gadā iesniegt Zaļo grāmatu par tiesību kolīziju normām šķiršanās lietās.³

Vispārējais konteksts

Līdz ar pieaugošo pilsoņu mobilitāti Eiropas Savienībā palielinās tādu laulāto pāru skaits, kur laulātās puses ir dažādu valstu pilsoņi vai laulātie dzīvo dažādās dalībvalstīs, vai laulātie dzīvo dalībvalstī, nevienam no abiem neesot vai tikai vienam esot šīs dalībvalsts pilsonim. Ņemot vērā augsto šķiršanās īpatsvaru Eiropas Savienībā, laulības lietās piemērojamo tiesību un jurisdikcijas jautājums katru gadu skar daudzus pilsoņus. Pievienotā ietekmes novērtējuma 3. iedaļā ietverti skaitliskie rādītāji, kas raksturo starptautiska rakstura laulības šķiršanas un laulības noslēgšanas gadījumu skaitu Eiropas Savienībā.

Spēkā esošie noteikumi priekšlikuma jomā

Patlaban nav Kopienas noteikumu par to, kādi likumi piemērojami laulības lietās. Pirmais ģimenes tiesību jomā pieņemtais Kopienas tiesību akts – Padomes Regula (EK) Nr. 1347/2000⁴ – noteica normas attiecībā uz jurisdikciju, spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās, kā arī lietās par abu laulāto vecāku atbildību par bērniem laulības lietu tiesvedības kontekstā. Taču tā neietvēra noteikumus par

¹ Pasākumu programma, lai īstenotu nolēmumu savstarpējās atzīšanas principu civillietās un komercietās, pieņemta 30.11.2000., OV C 12, 15.1.2001., 1. lpp.

² Vīnes rīcības plāns, ko Eiropadome pieņēma 1998. gada 3. decembrī, OV C 19, 23.1.1999., 1. lpp.

³ Hāgas programma brīvības, drošības un tiesiskuma stiprināšanai Eiropas Savienībā, ko Eiropadome pieņēma 2004. gada 4. - 5. novembrī.

⁴ Padomes 2000. gada 29. maija Regula (EK) Nr. 1347/2000 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par abu laulāto vecāku atbildību par bērniem. OV L 160, 30.06.2000., 19. lpp.

piemērojamām tiesībām.

Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003⁵, ar kuru atcēla un no 2005. gada 1. marta aizstāja Padomes Regulu (EK) Nr. 1347/2000, šajā ziņā nenoteica nekādus grozījumus. Piemērojamo tiesību jautājums netika izvirzīts diskusijās par minēto regulu, kurā faktiski negrozīti pārņemtas Padomes Regulas (EK) Nr. 1347/2000 laulības tiesību normas.

Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 ļauj laulātajiem izvēlēties vienu no dažādiem alternatīviem jurisdikcijas pamatiem. Ja dalībvalsts tiesā ir ierosināts laulības process, tad piemērojamās tiesības nosaka, pamatojoties uz attiecīgās dalībvalsts tiesību kolīziju normām, kuras balstās uz ļoti dažādiem kritērijiem.

Lielākā daļa dalībvalstu piemērojamās tiesības nosaka, pamatojoties uz saistošo faktoru gradāciju, cenšoties nodrošināt, lai process noritētu saskaņā ar to tiesisko kārtību, ar kuru tas ir visciešāk saistīts. Citas dalībvalstis laulības lietu procesos sistemātiski piemēro savas valsts tiesības (*lex fori*).

Priekšlikuma mērķi

Šā priekšlikuma vispārējais mērķis ir sniegt skaidru un vispusīgu juridisko regulējumu laulības lietās Eiropas Savienībā un nodrošināt pilsoņiem paredzamības, elastības un tiesas pieejamības ziņā adekvātus risinājumus.

Pašreizējā situācija var radīt daudzas problēmas starptautiska rakstura laulības lietu tiesvedībā. Dalībvalstu materiālo tiesību un tiesību kolīziju normu lielā dažādība rada tiesisko nenoteiktību. Dalībvalstu tiesību kolīziju normu lielo atšķirību un komplicētības dēļ dažādas valstiskās piederības laulātajiem ir ļoti grūti paredzēt, kuras tiesības tiks piemērotas viņu laulības lietas tiesvedībā. Lielākā daļa dalībvalstu nepieļauj nekādu iespēju laulātajiem izvēlēties laulības lietu tiesvedībā piemērojamās tiesības. Šā iemesla dēļ var rasties situācijas, kad laulātie tikai vāji saistīti ar tiesībām, kuras tiek piemērotas, un sekas, kas neatbilst pilsoņu tiesiskajai paļāvībai. Turklāt pašreizējās normas var laulātos mudināt uz „apsteigšanas sacīksti” (*„rush to court”*), t.i., iesniegt pieteikumu tiesā, pirms to ir izdarījis otrs laulātais, lai nodrošinātu, ka tiesvedība notiek saskaņā ar noteiktām tiesībām atbilstoši viņa vai viņas interesēm. Visbeidzot, pašreizējās normas negarantē pietiekamu tiesu pieejamību.

Priekšlikums groza Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003 attiecībā uz laulības lietu jurisdikciju un tiesvedībā piemērojamām tiesībām, lai sasniegtu šādus mērķus:

- *Tiesiskās noteiktības un paredzamības nostiprināšana*

Priekšlikums ievieš saskaņotas tiesību kolīziju normas laulības šķiršanas un laulāto šķirtības lietās, kas ļauj laulātajiem viegli paredzēt, kuras tiesības tiks piemērotas viņu laulības lietas tiesvedībā. Ierosinātais regulējums vispirms balstās uz pašu laulāto izvēli. Lai izvairītos no „eksotisku” tiesību piemērošanas, ar kurām laulātajiem ir vāja saistība vai tās nav vispār, izvēle aprobežojas ar tiesībām, ar kurām laulātajiem ir cieša

⁵ Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par abu laulāto vecāku atbildību un par Regulas Nr. 1347/2000 atcelšanu, OV L 338, 23.12.2003., 1. lpp.

saistība. Ja laulātie neizdara izvēli, tad piemērojamās tiesības nosaka, pamatojoties uz saistošo faktoru gradāciju, kura nodrošinās, ka laulības lietas tiesvedības process norit saskaņā ar to tiesisko kārtību, ar kuru laulātie ir cieši saistīti. Gan attiecīgajiem laulātajiem, gan tiesību praktiķiem tas nozīmē ievērojami lielāku tiesisko noteiktību un paredzamību.

- *Elastības palielināšana, ieviešot ierobežotu pušu autonomiju*

Pašlaik laulības lietās pušu autonomijas princips ir ļoti ierobežots. Dalībvalstu tiesību kolīziju normas paredz principā tikai vienu risinājumu šajā situācijā, piemēram, laulāto kopējās pilsonības valsts tiesību piemērošanu vai tiesas atrašanās valsts tiesību (*law of the forum*) piemērošanu. Priekšlikums paredz elastīgāku tiesisko regulējumu, ieviešot ierobežotu iespēju laulātajiem izvēlēties a) piemērojamās tiesības un b) kompetento tiesu laulības šķiršanas un juridiskās atšķiršanas lietu tiesvedībā. Ļaut laulātajiem vienoties par šīm lietām īpaši lietderīgi varētu būt tajos gadījumos, kad laulību šķir pēc abpusējas vienošanās. Ir paredzēti īpaši noteikumi, lai nodrošinātu to, ka laulātie apzinās savas izvēles sekas.

- *Tiesas pieejamības nodrošināšana*

Priekšlikumam būtu jāuzlabo arī tiesas pieejamība laulības lietu tiesvedībā. Iespēja izvēlēties kompetento tiesu tiesvedībā, kas saistīta ar laulības šķiršanu un laulāto juridisko atšķiršanu (prorogācija), uzlabos tiesu pieejamību laulātajiem, kuriem ir dažāda pilsonība. Prorogācijas noteikumu piemēro neatkarīgi no tā, vai laulātie dzīvo dalībvalstī vai trešā valstī. Turklāt priekšlikumā īpaši ņemta vērā nepieciešamība nodrošināt tiesu pieejamību laulātajiem ar dažādu pilsonību, kuri dzīvo trešā valstī. Priekšlikums ievieš vienotu un vispusīgu regulējumu attiecībā uz pārējiem jurisdikcijas (piekritības) jautājumiem, lai palielinātu juridisko skaidrību un nodrošinātu tiesu pieejamību laulības lietās laulātajiem, kuri dzīvo trešā valstī, bet vēlētos, lai tiesvedība notiek dalībvalstī, ar kuru tie ir cieši saistīti.

- *Otra laulātā apsteigšanas novēršana*

Visbeidzot, priekšlikumā risināta arī „apsteigšanas sacīkstes” („*rush to court*”) problēma, t.i., kad viens laulātais cenšas apsteigt otru laulības šķiršanas pieteikuma iesniegšanā, lai nodrošinātu, ka tiesvedība notiek saskaņā ar tiesībām, kas aizsargā viņa intereses. Šā iemesla dēļ var rasties tādas situācijas, kad piemēro tiesības, ar kurām atbildētājs nejutās cieši saistīts vai kuras neņem vērā viņa vai viņas intereses. Tas arī apgrūtina samierināšanas centienus un atstāj maz laika mediācijai. Saskaņotu tiesību kolīzijas normu ieviešana varētu ievērojami samazināt „apsteigšanas sacīkstes” risku, jo jebkura Kopienas tiesa, kurā laulātie vērstos, piemērotu tiesības, kas noteiktas, pamatojoties uz kopējām tiesību normām.

- **Saskanība ar citu jomu politiku un Eiropas Savienības mērķiem**

Priekšlikums respektē pamattiesības un ievēro principus, kas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā īpaši atzīti par Kopienas tiesību vispārējiem principiem. Īpaša vērība veltīta tam, lai priekšlikumā būtu pilnībā respektētas Pamattiesību hartas

47. pantā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu.

2) INTERESENTU VIEDOKĻU IEGŪŠANA UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMS

• Interesentu viedokļu iegūšana

Komisija 2005. gada 14. martā iesniedza Zaļo grāmatu par laulības šķiršanai piemērojamiem tiesību aktiem un jurisdikciju⁶. Zaļajā grāmatā aprakstītas pašreizējās situācijas nepilnības un ierosināti vairāki iespējamie problēmu risinājumi. Šie iespējamie risinājumi ir: *status quo* saglabāšana; tiesību kolīziju normu saskaņošana; ierobežotas iespējas ieviešana, ļaujot laulātajiem izvēlēties piemērojamās tiesības; Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 trešajā pantā norādīto piekritības pamatu pārskatīšana; Padomes Regulas (EK) Nr. 2201/2003 septītā panta pārskatīšana attiecībā uz pārējo piekritību; ierobežotas iespējas ieviešana, ļaujot laulātajiem izvēlēties kompetento tiesu; ierobežotas iespējas ieviešana, ļaujot pārsūtīt lietu; un, visbeidzot, dažādu risinājumu kombinācija.

Komisija saņēma apmēram 65 atsauksmes par Zaļo grāmatu⁷.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2005. gada 28. septembra atzinumā par Zaļo grāmatu pausta atzinība Komisijas ierosinātajiem pasākumiem.

Komisija 2005. gada 6. decembrī organizēja publisko uzklaušīšanu. Pēc tam 2006. gada 14. martā notika ekspertu sanāksme. Diskusiju pamatā bija Komisijas dienestu izstrādātais darba dokuments.

Atsauksmju lielākajā daļā atzīta nepieciešamība veicināt juridisko skaidrību un paredzamību, ieviest ierobežotu pušu autonomiju un novērst „apsteigšanas sacīksti”. Daži dalībnieki izteica bažas, ka tiesību kolīziju normu saskaņošana varētu tiesām uzlikt par pienākumu piemērot ārvalstu likumus; tas paildzinātu tiesvedību un radītu papildu izmaksas laulību lietās.

Iegūtie interesentu viedokļi ņemti vērā šā priekšlikuma sagatavošanā.

• Ekspertu iesaistīšana un izmantošana

Ārējā ekspertīze nebija nepieciešama.

• Ietekmes novērtējums

Komisija ir veikusi ietekmes novērtējumu, kas pievienots priekšlikumam. Ietekmes novērtējumā izskatītas šādas iespējas: i) *status quo*, ii) uzlabota dalībvalstu sadarbība, iii) tiesību kolīziju normu saskaņošana, ietverot ierobežotu iespēju laulātajiem izvēlēties piemērojamās tiesības, iv) Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003 ietvertu vispārējās piekritības noteikumu grozīšana, v) ierobežotas iespējas ieviešana, ļaujot

⁶ COM(2005) 82, galīgā redakcija.

⁷ Publicētās atbildes atrodamas, izmantojot adresi:

http://ec.europa.eu/justice_home/news/consulting_public/news_consulting_public_en.htm.

laulātajiem izvēlēties kompetento tiesu, un vi) Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003 ietvertu pārējās piekritības noteikumu grozīšana.

Ietekmes novērtējums liecina, ka, lai atrisinātu dažādās problēmās, ir vajadzīga Kopienas darbību kombinācija. Ar šo ziņojumu tiek izteikts priekšlikums grozīt Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003, ietverot tiesību kolīziju normu saskaņošanu līdz ar ierobežotu iespēju laulātajiem izvēlēties piemērojamās tiesības, prorogācijas ieviešanu un 7. pantā norādīto pārējās piekritības noteikumu grozīšanu.

Komisijas ziņojums par darba programmu, kurā ietverts ietekmes novērtējums, ir pieejams http://europa.eu.int/comm/justice_home/news/consulting_public/news_consulting_public_en.htm.

3) PRIEKŠLIKUMA JURIDISKIE ELEMENTI

- **Juridiskais pamats**

Šā priekšlikuma juridiskais pamats ir EK Līguma 61. panta c) apakšpunkts, kas pilnvaro Kopienai veikt pasākumus tiesu iestāžu sadarbībai civillietās tā, kā tas noteikts 65. pantā.

65. pants piešķir Kopienai likumdošanas pilnvaras attiecībā uz tiesu sadarbību pārrobežu civillietās, ciktāl tas vajadzīgs iekšējā tirgus pienācīgas darbības nodrošināšanai. Līguma 65. panta b) apakšpunktā skaidri norādīts uz pasākumiem sadarbības veicināšanai noteikumos, ko dalībvalstis piemēro attiecībā uz tiesību normu kolīzijām un jurisdikcijas konfliktiem.

Priekšlikums attiecas tikai uz tiem jurisdikcijas noteikumiem un piemērojamām tiesībām, ar kuriem saskaras starptautiskās situācijās, piemēram, kad laulātie dzīvo dažādās dalībvalstīs vai tiem ir dažāda pilsonība. Līdz ar to ir attiecīgi izpildīts 65. panta pārrobežu nosacījums.

Jautājumā par to, vai pasākumi ir vajadzīgi iekšējā tirgus pienācīgai funkcionēšanai, Kopienas institūcijām ir zināma rīcības brīvība. Šis priekšlikums sekmē iekšējā tirgus pienācīgu funkcionēšanu, novēršot jebkādas personu brīvas pārvietošanās šķēršļus, ar ko tās tagad saskaras to problēmu dēļ, ko rada saglabājušās dalībvalstu likumu atšķirības attiecībā uz laulību lietās piemērojamām tiesībām un jurisdikciju.

- **Subsidiaritātes princips**

Šā priekšlikuma mērķus nevar sasniegt dalībvalstis, darbojoties atsevišķi, bet tie prasa Kopienas mēroga darbību, pieņemot kopīgas tiesību normas attiecībā uz jurisdikciju un piemērojamām tiesībām. Jurisdikcijas jeb piekritības tiesību normām, kā arī tiesību

kolīziju normām ir jābūt identiskām, lai pilsoņiem būtu nodrošināta tiesiskā noteiktība un paredzamība. Tādējādi dalībvalstu savrupa rīcība darbotos pretēji šim mērķim. Patlaban nav spēkā esošas starptautiskas dalībvalstu konvencijas laulības lietās piemērojamo tiesību jautājumā. Sabiedriskā aptauja un ietekmes novērtējums ir pierādījuši, ka šajā priekšlikumā risināto problēmu mērogs ir nozīmīgs un katru gadu tās skar tūkstošiem pilsoņu. Ņemot vērā problēmas būtību un mērogu, mērķi ir sasniedzami vienīgi Kopienas līmenī.

- **Proporcionalitātes princips**

Priekšlikums atbilst proporcionalitātes principam, jo tas stingri aprobežojas ar to, kas nepieciešams, lai sasniegtu tā mērķus. Ierosinātie noteikumi piemērojamo tiesību jomā attiecas tikai uz laulības šķiršanu un laulāto juridisko atšķiršanu, bet neskar laulības atzīšanu par neesošu.

Ir paredzams, ka šis priekšlikums neuzlikīs nekādu papildu finansiālu vai administratīvu slogu pilsoņiem, bet radīs tikai ļoti ierobežotu papildu slogu dalībvalstu iestādēm.

- **Instrumenta izvēle**

Atbilstoši priekšlikuma būtībai un mērķim tā īstenošanai nepieciešamais instruments ir regula. Lai nodrošinātu juridisko skaidrību un paredzamību, ir vajadzīgas skaidras un vienotas tiesību normas. Ierosinātās normas attiecībā uz jurisdikciju un piemērojamām tiesībām ir sīki izstrādātas un precīzas, un nav vajadzīga to īstenošana dalībvalstu tiesībās. Atstājot dalībvalstīm jebkādu rīcības brīvību šo normu īstenošanā, būtu apdraudēts juridiskās skaidrības un paredzamības mērķis.

4) IETEKME UZ BUDŽETU

Priekšlikums neietekmē Kopienas budžetu.

5) PAPILDU INFORMĀCIJA

- **Vienkāršošana**

Priekšlikums paredz vienkāršot pilsoņiem un tiesību praktiķiem veicamās administratīvās procedūras.

Jo īpaši tiesību kolīziju normu saskaņošana ievērojami vienkāršos privāto pušu un [tiesību] praktiķu stāvokli, jo tie varēs noteikt piemērojamās tiesības, pamatojoties uz vienotu tiesību normu kopumu, kas aizstās esošās divdesmit četru dalībvalstu tiesību kolīziju normas.

Priekšlikums iekļauts Komisijas īstenotajā *acquis communautaire* aktualizēšanas un vienkāršošanas programmā.

- **Priekšlikuma izvērsts izklāsts**

II sadaļa - Jurisdikcija

3.a pants

Ar šo noteikumu tiek ieviesta ierobežota iespēja, laulātajiem laulības šķiršanas un laulāto šķirtības gadījumos kopīgi vienojoties, norādīt kompetento tiesu („prorogācija”). Tas sasaucas ar 12. pantu Padomes Regulā Nr. 2201/2003, ar kuru pusēm atļauts ar dažiem nosacījumiem vienoties par kompetento tiesu vecāku atbildības lietās.

Šādi pastiprinātā pušu autonomija sniegs laulātajiem lielāku juridisko skaidrību un paredzamību. Pašreizējās jurisdikcijas normas neļauj laulātajiem pieteikt laulības šķiršanu dalībvalstī, kuras pilsonis ir tikai viens no viņiem, ja nav cita saistoša faktora. Jaunais noteikums īpaši uzlabos tiesas pieejamību laulātajiem ar dažādu pilsonību, ļaujot viņiem pēc kopīgas vienošanās norādīt tiesu vai tiesas dalībvalstī, kuras pilsonis ir viens no viņiem. Šī iespēja attiecas uz laulātajiem, kuri dzīvo dalībvalstīs, kā arī laulātajiem, kuri dzīvo trešās valstīs. Laulātie, kuri norāda kompetento tiesu, var izmantot arī iespēju izvēlēties piemērojamās tiesības saskaņā ar 20.a pantu.

Ir jāievēro dažas formālas prasības, lai nodrošinātu to, ka abi laulātie apzinās savas izvēles sekas.

Iespēju izvēlēties kompetento tiesu nepiemēro attiecībā uz laulības atzīšanu par neesošu; šajos gadījumos pušu autonomijas princips nav piemērojams.

Regulas **4. un 5. pants** grozīts, ņemot vērā jauno prorogācijas normu.

Regulas **6. pants** tiek svītrots. Sabiedriskā apspriešana liecina, ka šis noteikums var radīt neskaidrību. Tas ir arī lieks, jo 3., 4. un 5. pantā aprakstīts, kādos apstākļos tiesai ir ekskluzīva kompetence, ja attiecīgās dalībvalsts teritorijā atrodas viena laulātā pastāvīgā dzīvesvieta vai laulātais ir dalībvalsts pilsonis, vai – Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā – vienā no minētajām valstīm ir laulātās personas domicils.

7. pants

Pašreizējais 7. pants norāda, ka gadījumos, kad laulātie nav pastāvīgie iedzīvotāji dalībvalsts teritorijā un tiem nav kopējas pilsonības, piekritību katrā dalībvalstī nosaka šīs valsts noteikumi par starptautisko piekritību. Tomēr dalībvalstu tiesību normas balstās uz dažādiem kritērijiem un ne vienmēr īsteni nodrošina tiesas pieejamību laulātajiem, kaut arī tiem būtu cieša saistība ar attiecīgo dalībvalsti. Tas var radīt situācijas, kad ES vai trešā valstī nav jurisdikcijas, lai rīkotos ar pieteikumu laulības šķiršanai, laulāto šķirtībai vai laulības atzīšanai par neesošu. Tas var arī radīt praktiskas grūtības saistībā ar laulības šķiršanas atzīšanu dalībvalstī, jo trešā valstī izdots lēmums netiek atzīts saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003, bet gan atbilstoši dalībvalstu likumiem vai piemērojamiem starptautiskiem nolīgumiem.

Priekšlikums ievieš vienotu un izsmeļošu noteikumu pārējās jurisdikcijas jautājumā; tas aizstāj dalībvalstu noteikumus attiecībā uz pārējo jurisdikciju un nodrošina tiesas pieejamību laulātajiem, kuri dzīvo trešās valstīs, bet paliek cieši saistīti ar noteiktu dalībvalsti, kuras pilsoņi viņi ir, vai kur viņi noteiktu laiku ir dzīvojuši. Šīs normas piemērošanas joma atbilst tai, kas norādīta 3. pantā par vispārējo piekritību, un to piemēro laulības šķiršanas un laulāto juridiskās atšķiršanas lietās, kā arī lietās par

laulības atzīšanu par neesošu.

12. pants

Regulas 12. pants tiek grozīts, lai nodrošinātu, ka tiesa, ko laulības šķiršanas gadījumā izvēlējušies laulātie saskaņā ar 3.a pantu, ir kompetenta arī vecāku atbildības lietās saistībā ar laulības šķiršanas pieteikumu, ar noteikumu, ka ievēroti 12. panta nosacījumi, īpaši jurisdikcija labākajās bērna interesēs.

II.a nodaļa. Piemērojamās tiesības laulības šķiršanas un laulāto šķirtības lietās

Komisija ierosina ieviest tādas saskaņotas tiesību kolīziju normas laulības šķiršanas un laulāto šķirtības lietās, kuras vispirms balstītos uz laulāto izdarīto izvēli. Izvēles iespējas aprobežojas ar tiesībām, ar kurām laulātajiem ir cieša saistība, ko nosaka viņu pēdējā kopīgā dzīvesvieta, ja viens no laulātajiem vēl tur dzīvo vai valstiskā piederība, kas ir vienam no laulātajiem, kā arī ar viņu iepriekšējās pastāvīgās dzīvesvietas valsts tiesībām vai atrašanās valsts tiesībām.

Lielākā daļa no respondentiem aptaujā par Zaļo grāmatu atzinuši, ka laulāto šķirtībai un laulības šķiršanai jāpiemēro kopējas tiesību kolīziju normas, jo laulāto šķirtība daudzos gadījumos ir nepieciešams process pirms laulības šķiršanas. Dalībvalstis, kuras atzīst laulāto juridisko atšķiršanu, piemēro vienas un tās pašas tiesību kolīziju normas laulības šķiršanas un laulāto juridiskās atšķiršanas gadījumiem. Turpretī lielākā daļa aptaujāto neatzina šo normu attiecināšanu uz laulības atzīšanu par neesošu, kas ir cieši saistīts ar laulības spēkā esību, ko parasti regulē tās valsts likumi, kur laulība ir noslēgta (*lex loci celebrationis*), vai laulāto pilsonības valsts likumi (*lex patriae*).

20.a pants

Dalībvalstu tiesību kolīziju normas lielākoties paredz tikai vienu konkrētas situācijas risinājumu. Ar priekšlikumu mēģināts rosināt laulāto elastību, ļaujot tiem izvēlēties laulības šķiršanai un laulāto šķirtībai piemērojamās tiesības. Piemērojamo tiesību loks ir jāierobežo ar tiesībām, ar kurām laulātie ir cieši saistīti. Panta normā ietvertas noteiktas procesuālas prasības, lai nodrošinātu, ka laulātie apzinās savas izvēles sekas.

20.b pants

Ja puses neizdara izvēli, tad piemērojamās tiesības būtu jānosaka, pamatojoties uz saistošo faktoru skalu, vispirms ņemot vērā laulāto pastāvīgo dzīvesvietu. Šie vienotie noteikumi nodrošinās juridisko skaidrību un paredzamību. Saskaņotu tiesību kolīziju normu ieviešana varētu ievērojami samazināt „apsteigšanas sacīkstes” risku, jo jebkura Kopienas tiesa, kurā iesniegts pieteikums, piemērotu tiesības, kas noteiktas, pamatojoties uz kopējiem noteikumiem.

Tā kā regulējuma galvenais pamats ir laulāto kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta un, ja tās nav, tad pēdējā pastāvīgā dzīvesvieta, ja viens no laulātajiem joprojām tur dzīvo, tad lielākoties tiks piemērotas tiesas valsts tiesības. Līdz ar to saruks problēmas saistībā ar ārvalstu tiesību piemērošanu.

20.c pants

Lai gan tas nav īpaši izklāstīts tekstā, ierosinātā regula paredzēta universālai

piemērošanai, ar to saprotot, ka tiesību kolīziju normas var norādīt Eiropas Savienības dalībvalstu tiesības vai trešo valstu tiesības.

Ja ir norādītas kādas citas dalībvalsts tiesības, tad Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls civillietās un komercietās var palīdzēt tiesām izprast ārvalstu likumu saturu.

20.d pants

Atļaujot atgriezenisko norādi (*renvoi*) vai norādi uz trešo valsti tiktu apdraudēts tiesiskās noteiktības mērķis. Piemērojamo tiesību noteikšana saskaņā ar vienotām tiesību kolīziju normām attiecīgi nozīmē to, ka tiek norādītas piemērojamo tiesību materiāltiesiskās normas, bet nevis to starptautisko privāto tiesību norma.

20.e pants

Valsts sabiedriskās kārtības nosacīto izņēmumu mehānisms ļauj tiesai noraidīt kolīziju normas norādītās ārvalstu tiesības, ja ārvalstu likuma piemērošana konkrētā gadījumā būtu pretrunā atrašanās valsts sabiedriskajai kārtībai. Vārdkopa „acīmredzami nesaderīga” skaidri norāda, ka sabiedriskās kārtības nosacītie izņēmumi var būt tikai izņēmuma gadījumi.

Apvienotās Karalistes, Īrijas un Dānijas nostāja

Apvienotā Karaliste un Īrija nepiedalās EK Līguma IV sadaļas noteiktajās sadarbības jomās, ja vien tās nesniedz paziņojumu par to, ka vēlas piedalīties saskaņā ar 3. pantu Protokolā par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam.

Saskaņā ar 1. un 2. punktu Protokolā par Dānijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, Dānija nepiedalās šīs regulas pieņemšanā, regula tai nav saistoša un nav jāpiemēro.

Priekšlikums

PADOMES REGULA

ar ko groza Regulu (EK) Nr. 2201/2003 attiecībā uz jurisdikciju laulības lietās un ievieš noteikumus par šajās lietās piemērojamām tiesībām

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, jo īpaši tā 61. panta c) apakšpunktu un 67. punkta 1. punktu,

ņemot vērā Komisijas priekšlikumu⁸,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu⁹,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu¹⁰,

tā kā:

- (1) Eiropas Savienība ir nospraudusi mērķi veidot un attīstīt Eiropas Savienību kā brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, kur nodrošināta brīva personu pārvietošanās. Lai pakāpeniski veidotu šādu telpu, Kopienai cita starpā ir jāpieņem iekšējā tirgus pienācīgas darbības nodrošināšanai vajadzīgie pasākumi attiecībā uz tiesisko sadarbību civillietās.
- (2) Pašlaik nav Kopienas noteikumu laulības lietās piemērojamo likumu jomā. Padomes 2003. gada 27. novembra Regula (EK) Nr. 2201/2003 nosaka noteikumus attiecībā uz jurisdikciju, spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību, bet neietver noteikumus par piemērojamām tiesībām.
- (3) Eiropadome, kas sanāca Vīnē 1998. gada 11. un 12. decembrī, aicināja Komisiju apsvērt iespēju izstrādāt tiesību aktu par laulības šķiršanai piemērojamām tiesībām. Eiropadome 2004. gada novembrī aicināja Komisiju iesniegt Zaļo grāmatu par tiesību kolīziju normām laulības šķiršanas lietās.
- (4) Saskaņā ar politisko mandātu Komisija 2005. gada 14. martā iesniedza Zaļo grāmatu par laulības šķiršanai piemērojamiem tiesību aktiem un jurisdikciju. Zaļā grāmata ievadīja plašu sabiedrisko apspriešanu par iespējamiem to problēmu risinājumiem, kuras var rasties pašreizējos apstākļos.

⁸ OV C [...], [...], [...]. lpp.

⁹ OV C [...], [...], [...]. lpp.

¹⁰ OV C [...], [...], [...]. lpp.

- (5) Šai regulai ir jānodrošina skaidrs un visaptverošs tiesiskais regulējums laulības lietās Eiropas Savienībā, sniedzot pilsoņiem atbilstošus risinājumus tiesiskās noteiktības, paredzamības, elastības un tiesas pieejamības ziņā.
- (6) Lai nodrošinātu lielāku tiesisko noteiktību, paredzamību un elastību, šīs regulas uzdevums ir sniegt laulātajiem iespēju vienoties par kompetento tiesu laulības šķiršanas un laulāto šķirtības tiesvedībā. Tai arī jāsniedz zināma iespēja pusēm izvēlēties piemērojamās tiesības laulības šķiršanas un laulāto juridiskās atšķiršanas lietās. Šāda iespēja nav attiecināma uz laulības atzīšanu par neesošu, kas ir cieši saistīta ar tās likumīgas esības priekšnoteikumiem; šādā gadījumā pušu autonomija ir nepiemērota.
- (7) Tādiem gadījumiem, kad puses neizdara piemērojamo tiesību izvēli, šī regula – lai nodrošinātu juridisko skaidrību un paredzamību un novērstu „apsteigšanas sacīkstī” (*„rush to court”*) – ievieš saskaņotas tiesību kolīziju normas, kas balstās uz saistošo faktoru gradāciju. Saistošie faktori ir jāizvēlas tā, lai nodrošinātu, ka laulības šķiršanas un laulāto tiesiskas atšķiršanas tiesvedība notiek saskaņā ar tiesībām, ar kurām laulībai ir cieša saistība.
- (8) Sabiedrības interesēs ir attaisnojama iespēja izņēmuma apstākļos atteikties konkrētā gadījumā piemērot ārvalstu likumus, ja tas būtu nepārprotamā pretrunā tiesas atrašanās valsts sabiedriskajai kārtībai.
- (9) Ir jāgroza pārējie jurisdikcijas (piekritības) noteikumi, lai nodrošinātu lielāku paredzamību un tiesu pieejamību trešā valstī dzīvojošiem laulātajiem, kuriem ir dažāda pilsonība. Regulai jāsniedz saskaņoti noteikumi par pārējo piekritību, lai laulātie, kuriem ir dažāda pilsonība, varētu vērsties tās dalībvalsts tiesā, ar kuru viņi ir cieši saistīti vai nu tādēļ, ka ir tās pilsoņi, vai tādēļ, ka šajā valstī atrodas viņu pēdējā kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta.
- (10) Padomes Regulā (EK) Nr. 2201/2003 jāgroza 12. pants, lai nodrošinātu, ka tiesa, ko laulības šķiršanas gadījumā norādījuši laulātie saskaņā ar 3.a pantu, ir kompetenta arī vecāku atbildības lietās saistībā ar laulības šķiršanas pieteikumu, ar noteikumu, ka ievēroti minētās regulas 12. panta nosacījumi, īpaši tas, ka jurisdikcijai jāatbilst labākajām bērna interesēm.
- (11) Tādēļ attiecīgi jāgroza Regula (EK) Nr. 2201/2003.
- (12) Tā kā veicamo pasākumu mērķi, proti, nodrošināt lielāku juridisko skaidrību un elastību un labāku tiesu pieejamību starptautiska rakstura laulības lietu tiesvedībā dalībvalstu līmenī nav pietiekami īstenojami un tāpēc, mēroga dēļ, ir labāk īstenojami Kopienas līmenī, Kopiena drīkst pieņemt pasākumus saskaņā ar EK Līguma 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Atbilstoši minētajā pantā noteiktajam proporcionalitātes principam šī regula nesniedzas ārpus tā, kas nepieciešams, lai sasniegtu šos mērķus.
- (13) Šī regula respektē pamattiesības un jo īpaši ievēro Eiropas Savienības Pamattiesību hartā noteiktos principus kā vispārējos Kopienas tiesību principus. Sniegtā regula jo īpaši izstrādāta tā, lai nodrošinātu pilnīgu saskaņu ar Pamattiesību Hartas 47. pantā noteiktajām tiesībām uz taisnīgu tiesu.

- (14) [Apvienotā Karaliste un Īrija saskaņā ar 3. pantu Protokolā par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, ir iesniegušas paziņojumu par to, ka vēlas piedalīties šīs regulas pieņemšanā un piemērošanā.]
- (15) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā par Dānijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, Dānija nepiedalās šīs regulas pieņemšanā, un tādējādi šī regula nav tai saistoša un nav jāpiemēro.

IR PIEŅĒMUSI ŠO REGULU.

1. pants

Regulu (EK) Nr. 2201/2003 groza šādi:

- 1) nosaukumu aizstāj ar šo:

„Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju, spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību, kā arī par laulības lietās piemērojamām tiesībām”

- 2) iekļauj šādu 3.a pantu:

„3.a pants

Tiesas izvēle pēc pušu vienošanās tiesvedībai laulības šķiršanas un laulāto šķirtības lietās

1. Laulātie var vienoties par kādas dalībvalsts tiesas vai tiesu jurisdikciju viņu laulības šķiršanas vai šķirtības tiesvedībā, ja viņiem ar attiecīgo dalībvalsti ir cieša saistība, ņemot vērā
 - (a) kādu no 3. pantā norādītajiem jurisdikcijas pamatiem vai
 - (b) to, ka attiecīgajā dalībvalstī atrodas laulāto pēdējā kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta, kur viņi dzīvojuši vismaz trīs gadus, vai
 - (c) to, ka viens no laulātajiem ir attiecīgās dalībvalsts pilsonis vai – Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā – kādas šīs valsts teritorijā atrodas viņa domicils.
2. Vienošanās par jurisdikciju ir jānoformē rakstveidā un jāparaksta abiem laulātajiem, vēlākais, iesniedzot prasību tiesā."

- 3) Regulas 4. un 5. pantā norādīto „3. pants” aizstāj ar „3. un 3.a pants”.

- 4) Regulas 6. pantu svītro.

- 5) Regulas 7. pantu aizstāj ar šo:

„7. pants

Pārējā piekritība

Ja neviens no laulātajiem nav pastāvīgais iedzīvotājs dalībvalsts teritorijā un nav dalībvalsts pilsonis vai – Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā – šo valstu teritorijā neatrodas viņu domicils, tad dalībvalsts tiesa ir kompetenta ar nosacījumu, ka:

- (d) laulāto iepriekšējā kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta vismaz trīs gadus ir atradusies dalībvalsts teritorijā; vai
- (e) viens no laulātajiem ir attiecīgās dalībvalsts pilsonis vai – Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā – viņa domicils atrodas kādas šīs valsts teritorijā.”

6) Regulas 12. panta 1. punktā norādīto „3. pants” aizstāj ar „3. un 3.a pants”.

7) Tiek iekļauta šāda II a nodaļa:

„II a NODAĻA

Laulības šķiršanas un laulāto šķirtības lietās piemērojamās tiesības

20.a pants

Pušu izvēlētais tiesības

1. Laulātie var vienoties par laulības šķiršanai un laulāto šķirtībai piemērojamām tiesībām. Laulātie var vienoties par izvēli šādu tiesību starpā:

- (f) tās valsts tiesības, kurā atradusies laulāto pēdējā kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta, ja viens no viņiem joprojām tur dzīvo;
- (g) tās valsts tiesības, kuras pilsonis vai pilsone ir viens no laulātajiem vai – Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā – kuras teritorijā atrodas viena laulātā domicils;
- (h) tās valsts tiesības, kur laulātie ir dzīvojuši vismaz piecus gadus;
- (i) tās dalībvalsts tiesības, kur iesniegts pieteikums.

2. Vienošanās par piemērojamām tiesībām ir jānoformē rakstveidā un jāparaksta abiem laulātajiem, vēlākais, iesniedzot prasību tiesā.

20.b pants

Piemērojamās tiesības, ja puses tās neizvēlas

Ja puses nav izdarījušas izvēli saskaņā ar 20.a pantu, tad laulības šķiršana un laulāto tiesiskā atšķiršana notiek saskaņā ar tās valsts tiesībām:

- (j) kur atrodas laulāto pēdējā kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta vai, ja tas nav piemērojams, tad

- (k) kur atradās laulāto pēdējā kopīgā pastāvīgā dzīvesvieta, ja viens no viņiem joprojām tur dzīvo, vai, ja tas nav piemērojams, tad
- (l) kuras pilsoņi ir abi laulātie, vai – Apvienotās Karalistes un Īrijas gadījumā – kura ir abu laulāto domicils, vai, ja tas nav piemērojams, tad
- (m) kuras tiesā iesniegts pieteikums.

20.c pants

Ārvalstu tiesību piemērošana

Ja piemērojamas citas dalībvalsts tiesības, tad tiesa var izmantot Eiropas Tiesiskās sadarbības tīklu civillietās un komercietās, lai iegūtu informāciju par to saturu.

20.d pants

Atgriezeniskās norādes (renvoi) vai trešās valsts norādes nepieļaujamība

Saskaņā ar šo regulu norādīto tiesību piemērošana nozīmē, ka tiek piemērotas attiecīgās valsts tiesību normas, kuras nav šīs valsts starptautisko privāto tiesību normas.

20.e pants

Sabiedriskā kārtība

Šajā regulā norādīto tiesību noteikumu piemērošanu var noraidīt tikai tad, ja šāda piemērošana ir acīmredzami nesaderīga ar sabiedrisko kārtību valstī, kur atrodas attiecīgā tiesa.”

2. Pants

Stāšanās spēkā

Šī regula stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

To piemēro no 2008. gada 1. marta.

Šī regula uzliek saistības kopumā un saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas Līgumu ir tieši piemērojama visās dalībvalstīs.

Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs
[...]*